

Filiaal-economie ontbeert macht

Noord-Nederland is economisch gezien geen Randstad. De economie is hier ijler en moet altijd worden aangejaagd. Hoe zou het beter kunnen?

BOUKE NIELSEN

Noord-Nederland mist hoofdkantoren. Daardoor ontbreekt een structuur om hoogopgeleiden vast te houden.

Hoofdkantoren vormen de machtscentra binnen bedrijven, waar innovatie en hoogopgeleiden altijd goed vertegenwoordigd zijn.

De economie van Noord-Nederland mist de motor om autonoom te groeien. Al te vaak is financiële overheidsschuif nodig om bedrijven naar de noordelijke regio te lokken en zijn bestuurders in plaats van ondernemers de spil in het spel. En dus kunnen andere belangen (politieke, lokale, persoonlijke) een rol spelen. Ontwikkelingen gaan hier niet vanzelf, zoals in de Randstad.

Noord-Nederland heeft een filiaal-economie en telt tal van bijkantoren. Filialen beslissen nooit zelf, niet over investeringen maar ook niet over bijdragen aan het maatschappelijke en culturele klimaat. Bijkantoren zijn uitvoerend, decentraal en vaak op productie gericht. Ze zijn in de regio geland omdat ze

op zoek zijn naar mensen, naar werknemers.

Een hoofdkantoor heeft het bestuur binnen de muren. Die *board* wil de toekomst regisseren en alles wat daarmee heeft te maken zit in de buurt; dus innovatie en hoogopgeleide mensen bevinden zich bij het hoofdkantoor. En dat hoofdkantoor heeft talent dus iets te bieden.

Grote bedrijven bevechten elkaar om het beste talent, de *war for talent* wordt het wel genoemd. Noord-Nederland biedt onderdak aan relatief veel talent dankzij universiteiten en hogescholen. Dat talent verlaat de regio en kiest voor de hoofdkantoren elders, want die hoofdkantoren scouten hier volop omdat we zelf weinig hoogwaardige banen in de aanbieding hebben. En studenten werken bovendien liever voor Heineken, Philips en Shell dan voor DUO of een bijkantoor van Fokker.

Avebe is de positieve uitzondering in Noord-Nederland. Het is een innovatief bedrijf dat recent een lab bouwde op het Zernike Park, dicht bij de talenten. Alles van Avebe zit in Noord-Nederland, alleen kan Avebe niet alle hoogopgeleide mensen vasthouden. Er moeten daarom meer bedrijven als Avebe komen.

Noord-Nederland telt wel hoofdkantoren – Catawiki, Scapino/Ziengs, Koopman Transport, Wagenborg en Borgesius om maar wat te noemen – maar het is niet substantieel. Bedrijven met de potentie van een hoofdkantoor – Friesland Campina, Hamilton Bright – worden vaak verkocht of verkopen hun business om een groter bedrijf in de be-

'Al het geld dat filialen verdienen gaat naar het hoofdkantoor'

nen te houden. En we zijn niet in staat om hoofdkantoren van elders aan te trekken, als die al bereid zijn de omgeving te verlaten waar ze geworteld zijn.

Maar we hebben in Noord-Nederland ook bedrijven die hier wel geworteld zijn en een enorme potentie hebben. Voys, Belsimpel, Catawiki en Horus bijvoorbeeld, Ophtec, Innocore, Holthausen, Eska om maar wat te noemen. En er zijn er nog veel meer. Het kunnen hoofdkantoren worden, al kan dat niet in een paar jaar gerealiseerd worden en zal ook niet iedereen dat redden.

Ze kunnen op termijn een infrastructuur leveren waar hoogopgeleide mensen terecht kunnen. En op dat punt kunnen natuurlijk grote filialen ook van betekenis zijn.

Waarom die infrastructuur van belang is? Een talentvolle medewerker kijkt na vijf tot tien jaar om zich heen, op zoek naar een nieuwe baan. Die is hier niet. En dus blijft die persoon op zijn plek zitten. Gevolg: andere talenten hebben geen kans op doorstroming en verdwijnen, terwijl dat bedrijf niet gebaat is bij mensen die te lang op een plek blijven zitten. Het leidt tot een dynamiek zoals we die in Noord-Nederland al kennen.

En er is nog een héél voorname reden waarom hoofdkantoren zo belangrijk zijn. Al het geld dat de filialen verdienen wordt doorgesluist naar het hoofdkantoor en daar uitgegeven. Met andere woorden: elders wonen mensen in grote huizen, rijden in dure auto's en varen in luxe jachten dankzij geld dat in het Noorden is verdiend. Het zou mooi zijn als dat geld hier wordt uitgegeven, al was het alleen al om economische structuur sterker te maken.

Noord-Nederland heeft hoofdkantoren nodig. Talenten, werk en geld houden we daarmee vast en daarmee leggen we een stevig fundament voor een toekomst waarin Noord-Nederland zijn eigen boontjes kan doppen.

'Clusters van bedrijven interessant'

Jouke van Dijk, professor regionale arbeidsmarkt aan de RUG en voorzitter van Wadden-academie en SER Noord-Nederland.

„Ik vind het nut van hoofdkantoren als machtscentra erg oude-schooldenken. Ik geloof wel in concentraties van banen en vaardigheden. Maar zoiets hoeft niet bij een hoofdkantoor te gebeuren. Veel specialistische banen zitten ook rondom labs in de regio. Kijk naar Philips. Steeds meer hoogopgeleiden blijven trouwens in Noord-Nederland. Het zijn vooral economen en juristen die voor de Amsterdamse Zuidas kiezen. Daar wordt ook echt veel meer betaald dan hier. De RUG is trouwens te groot om alle afgestudeerden hier een baan te bieden.

Er zijn rond Groningen clusters van bedrijven in de ICT, die interessante carrièreperspectieven bieden. Voor IBM was dat juist een reden om zich er te vestigen. De mensen daar kiezen voor de fiets en gaan voor de kwaliteit van het leven. De aanwezigheid van dat soort clusters is veel belangrijker dan hoofdkantoren. Er kan steeds vaker overal worden

gewerkt. Dan kun je hier wonen en in de Randstad werken. Een snelle verbinding of de zelfrijdende auto wordt dan van belang. Ik zou meer inzetten op clusters van bedrijven, een goed woon- en cultureel klimaat, banen voor partners en een snelle verbinding via Drachten en Heerenveen. En we zouden onze talenten moeten monitoren: wie gaat waarheen en waarom? Serieuze onderzoek en feiten zijn beter dan praten over zaken als braindrain.”

'Talent en bedrijven bij elkaar brengen'

Sander Oosterhof, directeur investeringen NOM

„Noord-Nederland heeft een vrij stevige structuur van grote en middel-grote bedrijven. Dat studenten alleen maar bij grote bedrijven willen werken, is al lang niet meer waar. Jonge mensen willen graag bij een mooi en hip bedrijf aan de slag in plaats van bij een logge multinational. Stel dat straks een groot bedrijf uit de VS 7 miljard biedt voor Catawiki. Dat kan. Dan is dat een mooie inspiratie voor anderen om ook aan de slag te gaan met nieuwe dingen. Hamilton Bright is ook een mooi bedrijf en werd daarom verkocht. Het is wel economie en dan horen dat soort zaken erbij.

De combinatie hoger opgeleide hoofdkantoor gaat lang niet altijd op. Catawiki heeft een groot kantoor in Amsterdam, maar de R&D (research & development, onderzoek en ontwikkeling, red.) zit hier. Het is geen wet van Meden en Perzen dat die tak bij het hoofdkantoor hoort. De wereld is kleiner aan het worden, dus zoiets is kleiner aan het worden, dus zoiets kan op meerdere plekken. Neem Philips, de R&D huishoudelijk zit in

Het hoofdkantoor van Avebe in Veendam. FOTO DUNCAN WUITING

'Snelle verbindingen van levensbelang'

Alfred Welink, voorzitter VNO-NCM Noord

Drachten. Maar die van de rijstkokers in China omdat men daar de ervaring heeft. Heel veel bedrijven met hoogwaardig werk kijken de mensen niet aangesleept. Informeer maar bij de NOO (Noordelijke Online Ondernemers). Het is veel eerder een kwestie van scheefgroei. Er zijn sectoren die zitten te schreeuwen om hoog opgeleide personeel. De vestiging van bedrijven is vaak afhankelijk van talent. We zullen talent en bedrijven beter bij elkaar moeten brengen.”

„Hoofdkantoren willen hier niet heen. Die zijn vaak internationaal georiënteerd en willen in de buurt van Amsterdam en Rotterdam zitten. Niet voor niks is Philips naar Amsterdam verhuisd. Als iets naar Noord-Nederland komt, is het iets als RDW, belastingen of KPN. Maar wat is daar nog van over? Als er hier iets moet komen, zal het vanuit eigen kracht moeten gebeuren. Bijvoorbeeld door een binding met de regio. Zo'n bedrijf moet hier groot worden, hier geworteld zijn. En van buitenaf komen ze alleen maar als er een snelle verbinding vanuit Noord-Nederland met Europa komt. Bijvoorbeeld een hoge-snelheidstrein of de hyperloop. Dan is er de mogelijkheid voor een groeiend bedrijf om hier te blijven en internationaal zaken te doen. Snelle verbindingen zijn van levensbelang.”

'We hebben bedrijven met potentie'

Patrick Bouns, gedeputeerde Groningen

„Als het gaat om hoger opgeleiden – talent – dan komt er meer deze kant op dan dat er vertrekt. Er is hier meer ontwikkeling, we trekken mensen van elders. We hebben al een paar hoofdkantoren en sommige bedrijven hebben de potentie er een te worden. Maar er kunnen er nog wel wat bij. We richten ons daar ook op. Patentontwikkeling is mooi, maar een bedrijf dat met die patenten aan de slag gaat is interessanter. We kijken naar de spin-off, naar de kans dat een bedrijf flink kan groeien. We kijken naar bedrijven met potentie, zoals Ophtec en Holthausen. Bedrijven die zich heel mooi kunnen ontwikkelen. De nieuwe economie gaat leiden tot nieuwe hoofdkantoren. We gaan stappen zetten in vergroening en duurzame energie als grondstof. Dat moet een van de fundamenteën in Noord-Nederland worden. Dat brengt dan nieuwe hoofdkantoren. Avantium heeft die potentie, net als BioBTX. Dat soort bedrij-

ven zijn de nieuwe kansen voor Noord-Nederland. Bereikbaarheid is daarbij belangrijk. Maar goed, als je in de VS komt ontmoet je mensen die in twee dagen vier keer in het vliegtuig zitten. Het betekent dat de afstanden hier internationaal niks voorstellen.”